

סוגיה י: מכירה לצורך המועד

*

רקע

עסקנו באיסור סחורה במועד. סוגייתנו עוסקת בדיני מכירה לצורך המועד והיא משלימה את דיני משא ומתן במועד.

מקורות

- א. יג: "מוכרי פירות כסות וכלים מוכרין בצנעה וכו'... הא בפירי הא בתבלין"
 יג. משנת "אין לוקחין בתים"
 ב. רי"ף ז. באלפס, "מתני' מחפין את הקציעות בקש... בשוקא כי אורחיהו"
 רמב"ם הל' שביתת יום טוב פ"ז הל' כב-כג, ומגיד משנה ד"ה ואין לוקחין
 פסקי דיני מלאכות חולו של מועד לרמב"ן, "בדבר האבד יפה כיוון הראב"ד... ודאי
 אסור"
 ג. תוס' יג. ד"ה אין לוקחין
 ד. שו"ע סי' תקלט סע' י-יב ומשנה ברורה

פסקי דיני מלאכות חולו של מועד לרמב"ן
 בדבר האבד יפה כיוון הראב"ד ז"ל שאמר דשיערו בו טורח כנגד הפסד. והפסד כנגד טורח, זהו
 זופתין חביתא ואין זופתין כוזא, ומה שהביא הרב ז"ל מהן. אבל יש לי לעיין עוד בהנחת ריוח אם
 הוא נקרא דבר האבד...
 עוד מצאתי בתוספתא אין כותבין שטרי אריסות וקבלנות במועד ר' יהודה מתיר שמא יקדמנו אחר,
 וקי"ל כת"ק, וזהו הנחת ריוח המזדמן לו במועד. והשתא קשיא מה שאמרו בירושלמי הדא
 שיירתא שרי מזבין מינה בחולא דמועדא וכתבוהו רבינו [ו]הגאונים ז"ל. ונראה לי שכל שאינו
 רוצה אלא להשתכר בהן אסור ליקח במועד, זהו ששנינו אין לוקחין בתים וכו' אלא לצורך המועד,
 אבל אם הוא צריך לעבדים ובהמות כסות וכלים לאחר המועד ודעתו ודאי ליקח אותן, ונזדמן לו
 עכשיו מי שהוא מוכר בזול והדבר ידוע שלא יזדמן לו לאחר המועד כגון השיירא, מותר לו ליקח
 מהן שהוא כהפסד גמור שלו ומיעוט כיסו אם אתה מונעו עכשיו ודבר האבד הוא לו, הרי הוא
 כמכירת פרקמטיא שהיא מזלת לאחר המועד דמותר. אבל להשתכר במקחו ודאי אסור.

הסבר הסוגיה

- "אין לוקחין בתים עבדים ובהמה אלא לצורך המועד". [משנה יג.]
 "מוכרי פירות כסות וכלים מוכרים בצנעה לצורך המועד". [משנה יג:]

סוגיית משא ומתן בחול המועד נידונה לעיל [י:] וחוזרת ונידונה בסוגייתנו, אך יש הבדל
 מהותי בין שתי הסוגיות. הסוגיה לעיל עוסקת במסחר המיועד לרווח בלבד, המוכר והקונה

אינם מעוניינים במוצר אלא באפשרות הרווח הטמונה בו. סוגייתנו עוסקת במכירה לצריכה אישית. המוכר מעוניין ברווח אבל הקונה מעוניין במוצר עצמו. סחורה אסורה בחול המועד, כיוון שאינה מיועדת לצורך המועד, והיא מותרת רק למניעת הפסד ונזק כלכלי כפי שלמדנו. מכירה לצריכה מותרת כשהקניה מיועדת לצורך המועד.

שתי משניותנו עוסקות במשא ומתן לצריכה אישית, והן מנוסחות בניסוחים הפוכים. המשנה הראשונה מנוסחת בצורה שלילית: "אין לוקחין אלא לצורך המועד", המשנה השנייה מנוסחת בצורה חיובית: "מוכרים לצורך המועד". מהרמב"ם משמע שהוא לומד מניסוח זה חידוש הלכתי. הרמב"ם [פ"ז הכ"ב] פוסק: "אין עושין סחורה במועד בין למכור בין לקנות, ואם היה דבר האבד שאינו מצוי תמיד לאחר המועד כגון ספינות או שיירות שבאו או שהם מבקשים לצאת, ומכרו בזול או לקחו ביוקר הרי זה מותר למכור או לקנות, ואין לוקחין בתים ועבדים ובהמה אלא לצורך המועד". מהרמב"ם משמע שלמרות שקניה בזול ומכירה ביוקר מהוות דבר האבד, ומותר לעשותן בחול המועד, אסור לקנות בתים, עבדים ובהמות, אפילו כשקונה בזול [כך מפרש גם המגיד משנה]. הרמב"ן [פסקי חול המועד] חולק על הרמב"ם ומתיר קניית בתים עבדים ובהמות בזול אפילו כשאינו קונה לצורך המועד. הוא מפרש שהמשנה מנוסחת בצורה שלילית, מפני שבכך המקרים קניית בתים, עבדים ובהמות אינה לצורך המועד.

המשנה אומרת שמוכרי פירות, כסות וכלים מוכרים בצנעה לצורך המועד, הגמ' מקשה על רב הונא שהתיר למוכרי כרופייתא למכור בשוק כדרכם. מתרצת הגמ': "לא קשיא הא בפירי הא בתבלין", בפירות יש חשד שמוכר לצורך חול, ולכן מוכרים בצנעה בלבד, תבלין אדם קונה ליומו בלבד, ולכן מותר למכור בפרהסיא.

סיכום

העולה מתוך הסוגיות שמותר לקנות כל דבר לצורך המועד, ואסור לקנות לצורך חול. דבר שנמכר לצורך המועד בלבד יכול להמכר בפרהסיא, דבר שנמכר לצורך המועד ולצורך חול, חייב להמכר בצנעה. לפי שיטת הרמב"ן [עמ' 55] שהאפשרות לקנות בזול במועד מוגדרת כדבר האבד, ניתן לקנות במועד כשלא יהיה ניתן לקנות לאחר המועד במחיר המוצע במועד.

הלכה

השו"ע [סי' תקלט סע' י"ב] פוסק, כמפורש במשנה ובגמ', שמותר לקנות בחול המועד לצורך המועד. הוא פוסק כעולה מהסוגיות, שדבר שאינו מתקיים ומוכרים אותו לצורך המועד בלבד, נמכר בפרהסיא, ודבר שמתקיים ומוכרים אותו אף לצורך חול, נמכר בצנעה. הרמ"א פוסק: "ודוקא הני [בתים, עבדים ובהמות] דאיכא פרסום בקנייתן ואושי מילתא אבל שאר כלים נהגו לקנותן בצנעה". משמע מדבריו שמותר לקנות כלים לצורך חול. מקור

דבריו מהתשב"ץ [קטן סי' קסה] הפוסק: "ולתקן מנעלים בחול המועד אסור ואינו יכול לתפור בחול המועד אבל לקנות חדשים מתיר ריב"א. אמנם מהר"ם ז"ל אומר בשם הר' שמואל מווירצבורג שרבינו אבי העזרי אוסר לקנות חדשים בחול המועד ולא אמר לו רבו שום ראיה. אבל נראה למהר"ם ז"ל להביא ראיה שיש במועד קטן [דף יג] אין מביאין כלים מבית האומן בחול המועד כלומר אפילו כלים שהם שלו כבר אינו יכול להביאם כל שכן כלים חדשים שאינם שלו שאינו יכול לקנות [מיהו העולם נהגו לקנות כלים חדשים. ע"כ]. פסק זה אינו מובן שהרי מפורש במשנה שמוכרי פירות כסות וכלים מוכרים בצנעה לצורך המועד, ואכן המגן אברהם [מובא במשנה ברורה סקמ"ג] ושאר פוסקים מבארים שמותר לקנות כלים לצורך חול רק כשמחירם במועד זול יותר ממחירם בחול.